

FAIRDATA-PALVELUT

Anssi Kainulainen / CSC

23.8.2018 Tutkimustietovaranto ohjausryhmä

Tutkimuksen hyödyntäminen

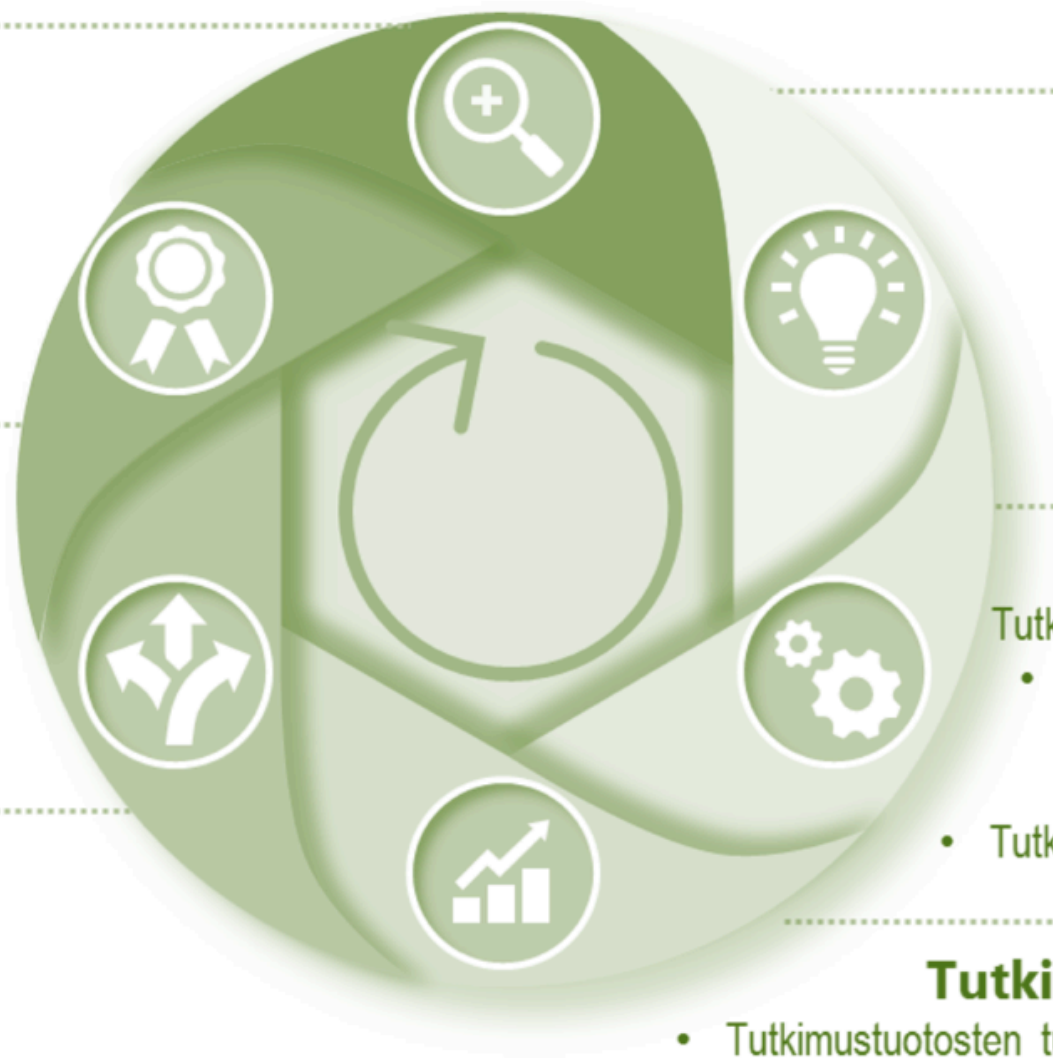
- Tutkimustulosten hyödyntäminen
- Tutkimustuotosten hyödyntäminen
- Mittaaminen
- Tutkimustuotosten kuratointi

Tulosten arvottaminen

- Tutkimustulosten arvottaminen
- Tuotosten säilyttämistarpeen arviointi

Julkaisu ja levittäminen

- Tutkimustuotosten arviointi ja julkaisu
- Tutkimustuotosten jakelu
- Tutkimustulosten viestintä
- Pitkäaikaissaatavuuden varmistaminen

Tutkimuksen valmistelu

- Tutkimusongelman määrittäminen
 - Tutkimuksen suunnittelu
- Tutkimusympäristön määrittäminen
- Tutkimuksen resursointi ja rahoitus
 - Tutkimuksen organisointi

Tutkimuksen toteutus

Tutkimusmenetelmän valinta tai kehittäminen

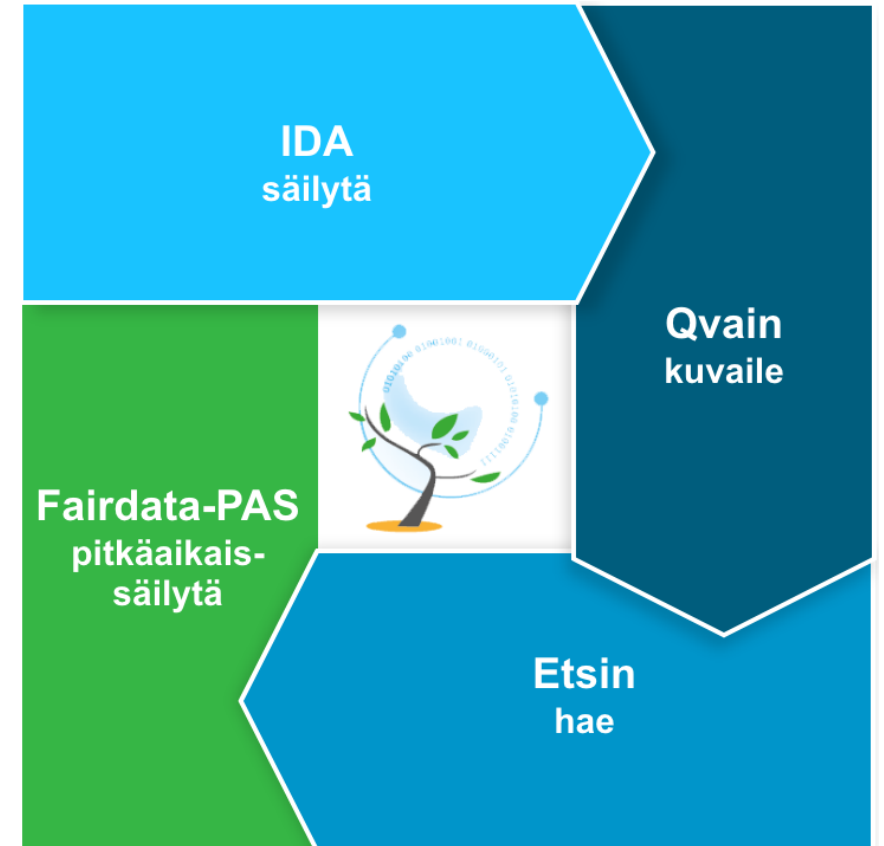
- Tutkimusaineiston valinta ja kokoaminen
 - Tutkimusaineiston käsittely
- Tutkimustapahtumien dokumentointi
- Tutkimustulosten löytyminen & tunnistaminen

Tutkimustuotosten tuottaminen

- Tutkimustuotosten tuottaminen, tutkimustulosten kuvaaminen
 - Tutkimustuotosten ja menetelmien tallennus ja säilytys

Fairdata-palvelut

- **IDA** – tutkimusdatan säilytyspalvelu
- **ETSIN** – tutkimusaineistojen hakupalvelu
- **QVAIN** – tutkimusaineistojen kuvailutyökalu
- **FAIRDATA-PAS** – tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytyspalvelu ja sen hallintaliittymä

Miten tutkimusaineistosta FAIR?

- Löydettävä

Aineisto kuvaillaan ja aineistolle annetaan yksilöivä ja ikuisesti kestävä tunniste.

- Saavutettava

Tunnistautuminen ja valtuutus ovat mahdollisia protokollan avulla. Hyödynnä olemassaolevia tunnistautumis- ja valtuutuspalveluja, kuten REMS.

Huolehdi kaikkien aineistojesi ja julkaisujesi mahdollisimman laajasta kuvailusta ja metatietojen avoimuudesta.

- Yhteentoimiva

Metatietojen merkityksen tulee säilyä, vaikka tietoja siirrettäisiin tietojärjestelmästä toiseen. Suosi valmiita sanastoja, ontologioita ja yleisessä käytössä olevia termejä löytyvyyden takaamiseksi.

Aineistossa käytetään hyväksytyjä viittauksia muihin aineistoihin.

- Uudelleenkäytettävä

Lisenssi/käyttöehdot ovat tärkeä metatieto, koneluettava formaatti kuten CC-lisenssi on suositeltava. Käytä mahdollisimman sallivaa lisenssiä.

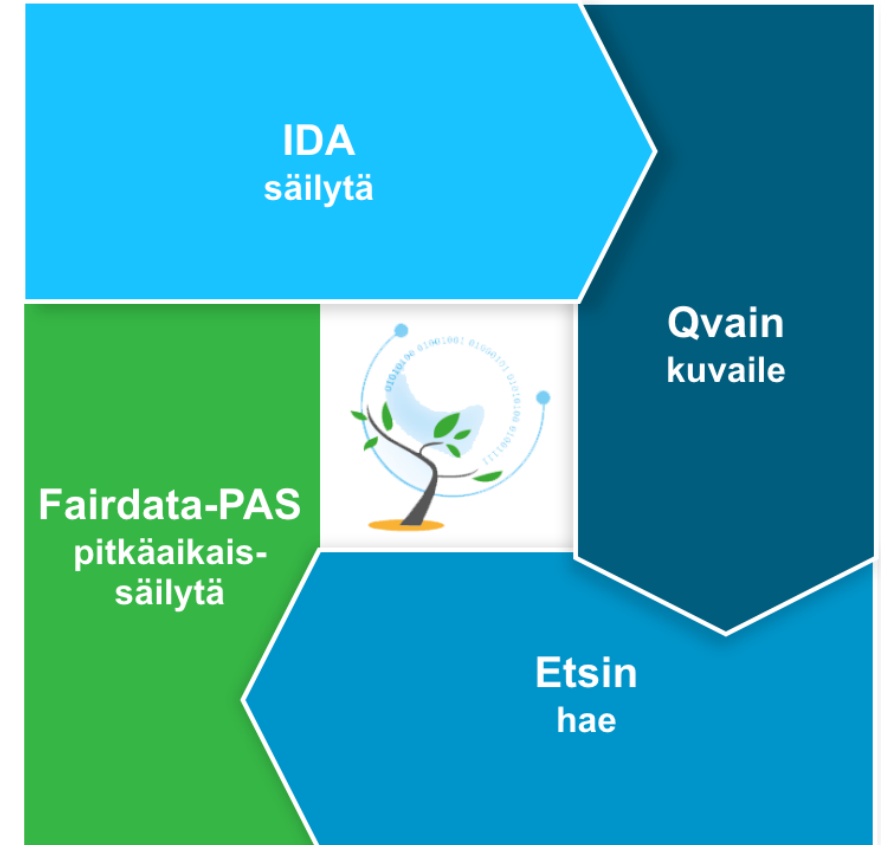
Aineiston riittävän kattava ja täsmällinen kuvailu sekä tehdyn kuvailun ymmärrettävyys, yksiselitteisyys ja -käsitteisyys, ovat merkittäviä asioita metatiedon laadun ja sitä kautta aineiston uudelleenkäytön kannalta.

FAIR = järkevät käytännöt 3+2+1

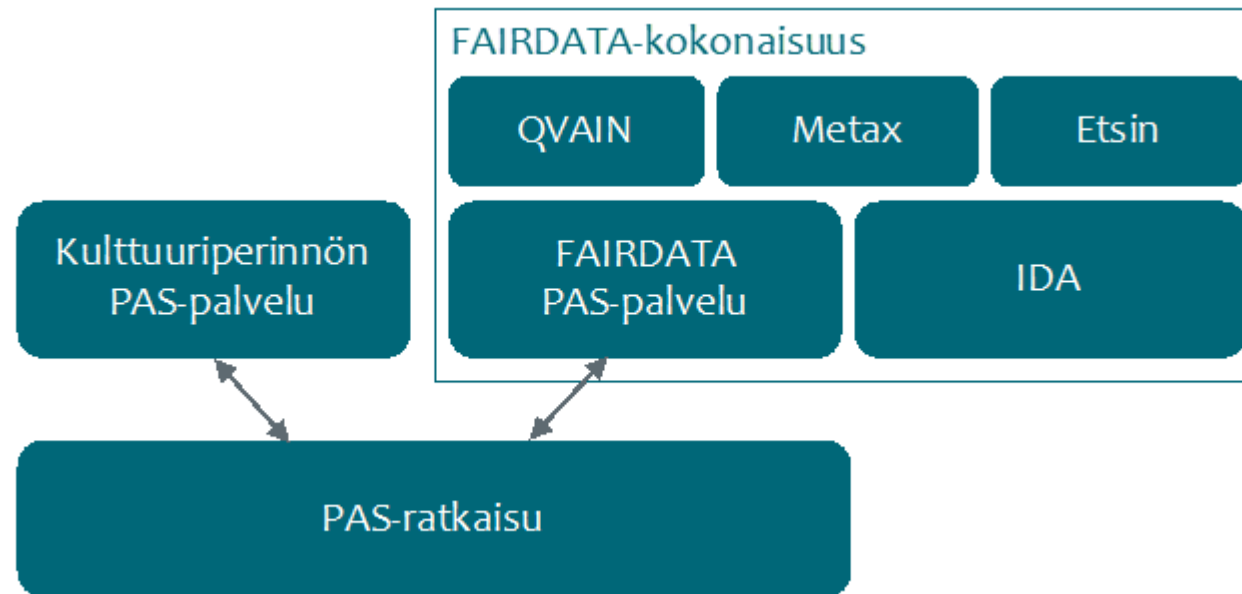
- Metatieto
- Tunnisteet
- Linkitys
- Lisenssit
- Tunnistaminen
- Standardit

Fairdata-palvelut

- **IDA** – tutkimusdatan säilytyspalvelu
- **ETSIN** – tutkimusaineistojen hakupalvelu
- **QVAIN** – tutkimusaineistojen kuvailutyökalu
- **FAIRDATA-PAS** – tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytyspalvelu ja sen hallintaliittymä
- Lisäksi taustalla (1) metatietovaranto ja (2) tunnistautumisratkaisu
- Käyttää hyväkseen tunniste-, ontologia- ym. palveluita

Fairdata PAS-palveluna

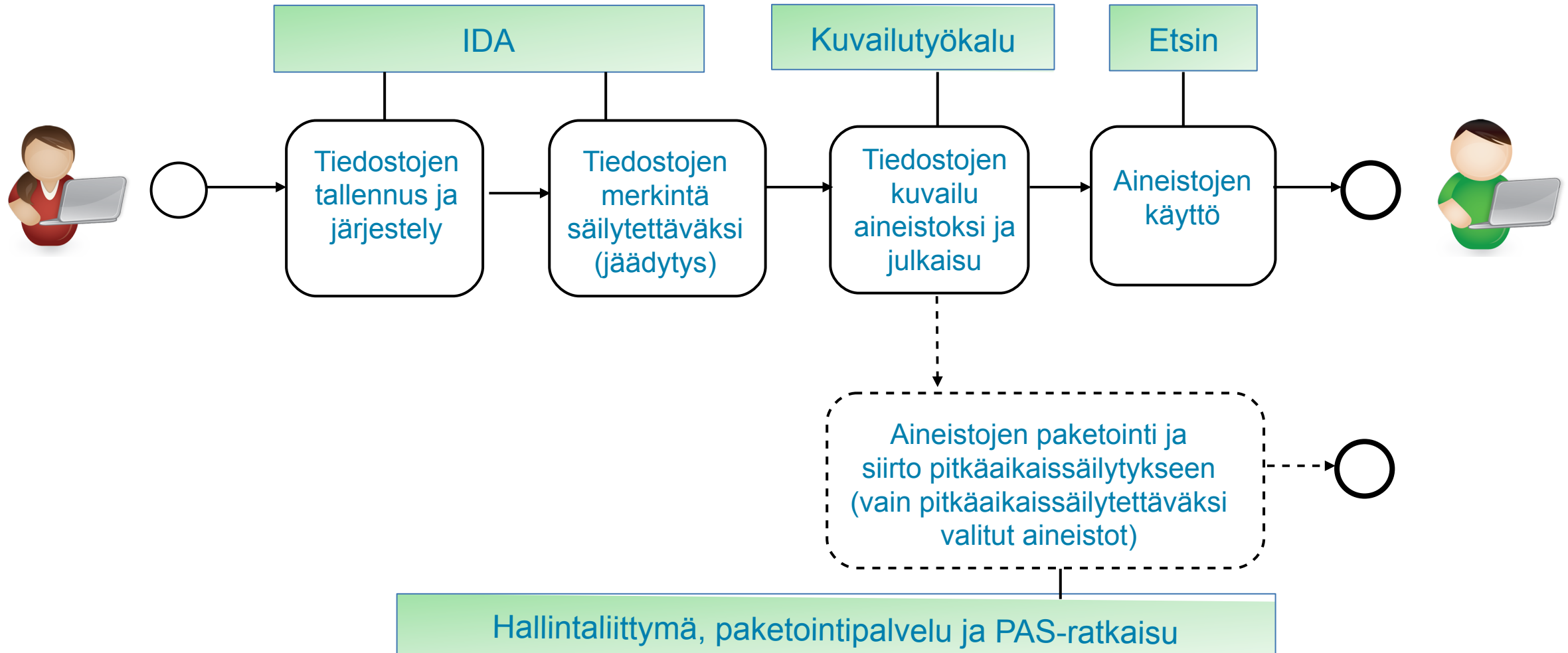

Lisätietoa:

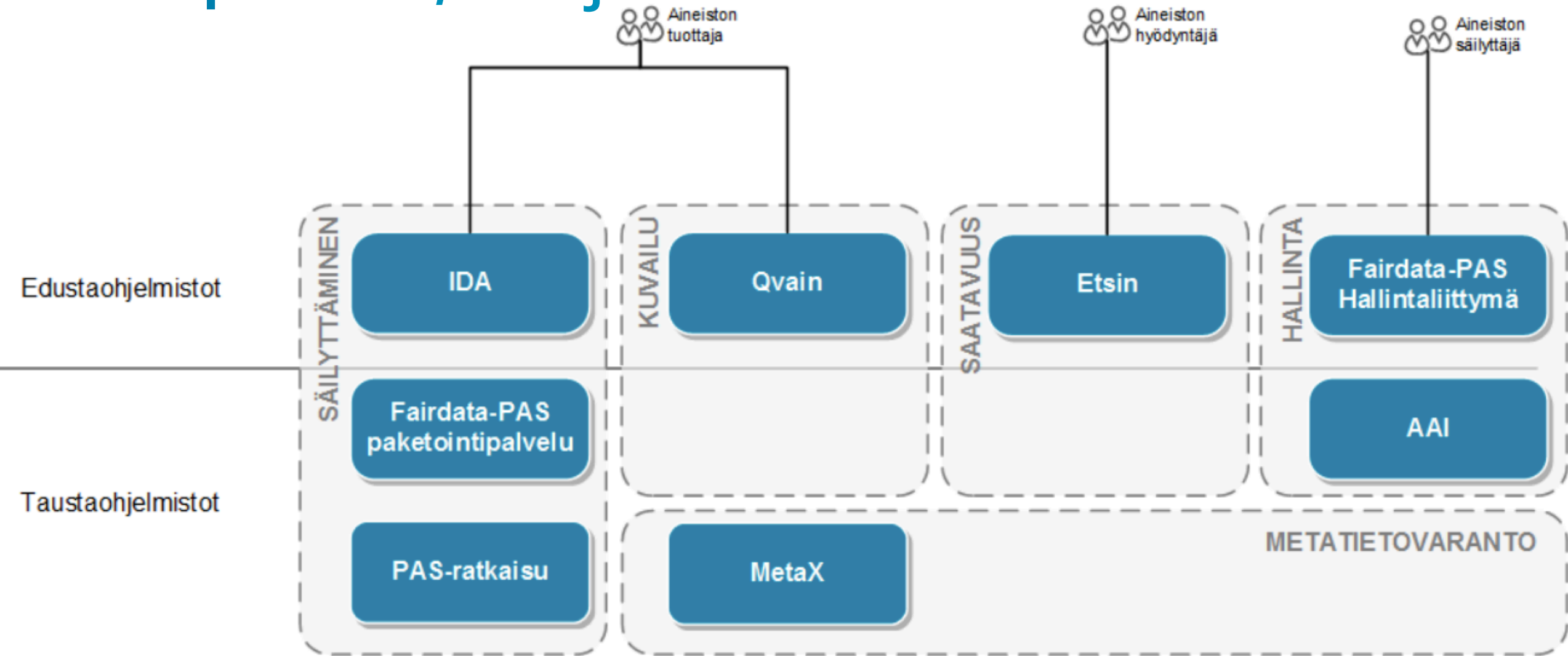
<https://www.fairdata.fi/fairdata-pas/>

<http://digitalpreservation.fi/>

Toimintamalli

Komponentit/toimijat

IDA
säilytä

Fairdata-PAS
pitkäaikais-
säilytä

Qvain
kuvaile

Etsin
hae

Fairdatan palvelukomponentit

IDA

IDA - Tutkimusdatan säilytyspalvelu

- Opetus- ja kulttuuriministeriön tarjoama Suomen korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja Suomen Akatemian rahoittamille tutkijoille
- Käyttöosuuksia myönnetään projekteille organisaatioiden hallinnoimista organisaatiokäyttöosuuksista
- Aineistojen omistajat päättävät itse tiedostojensa avoimuudesta ja käyttöpolitiikasta

Uudistuneen IDAn ydintoiminnot pysyvät samoina

- Tiedostojen käsittelyyn ja käyttöliittymiin muutoksia
- Valmistelualue ja säilytys ("jäädytys" = lupaus pysyvyydestä)
- Uudistuneen IDAn tiedostojen käyttö muissa Fairdata-palveluissa (kuvailu, avaaminen) perustuu palvelujen yhteiseen metatietovarantoon ja pysyviin tunnisteisiin

IDA on yksi väylä PASiin

Fairdata.fi IDA

TIEDOSTOT TOIMINNOT

Kaikki tiedostot

Viimeaikaiset

Suosikit

Jaettu linkin kautta

Viimeisin tiedosto: Tiedostoja voidaan lisätä ainoastaan Valmistelualueelle (juurikansio jonka päätteenä on +)

☐	Nimi		Koko	Muokattu
★	Project_A	Project_A ...	45 KB	päivä sitten
★	Project_A+	Project_A ...	91 KB	päivä sitten
2 kansiota			136 KB	

IDAn pikaopas
IDAn käyttöopas

Huomaa: Tiedostot ovat varsinaisessa säilytyksessä IDAssa vasta kun ne ovat jäädytetyllä alueella.
[Lisätietoja](#)

Asetukset

IDA palvelu:

<https://ida.fairdata.fi>

Uudistunut IDA – demovideo:

<https://youtu.be/Wr5hD874tRE>

Qvain

Kuvailutyökalu Qvain

- Sisällönkuvailu, tekijät ja muut toimijat
- Liittyvät tiedostot ja käyttöoikeuksien määrittely
- Versiointi ja viittaukset
- Metatieto talletetaan Metaxiin ja julkaistut aineistot löytyvät Etsimestä
- Tietomalli: <https://tietomallit.suomi.fi/model/mrd/>
- Metatieto saatavilla myös koneluettavassa muodossa

Qvain

Welcome to Qvain, the metadata record editor of the ATT project.

To use the metadata editor, you need an account with the ATT project. You can create a local account or log in via Haka.

With the toolbar above you can [create a new record](#) or [list your records](#).

[Create one now!](#)

Etsin, REMS

Etsin-hakupalvelu

- Näyttää Fairdata-kokonaisuuden aineistojen metatietoja sekä haravoituja metatietoja (FSD, Kielipankki, SYKE)
- Tarjoaa laskeutumissivut ja latauslinkit IDA:ssa oleville aineistoille
- Mahdollistaa käyttöluvan hakemisen REMS-palvelun avulla
- Mahdollistaa yhteydenotot niihin tahoihin lomakkeen avulla joiden sähköpostiosoitteet on annettu

The image cannot be displayed. Your computer may not have enough memory to open the image, or the image may have been corrupted. Restart your computer, and then open the file again. If the red x still appears, you may have to delete the image and then insert it again.

Etsin palvelu:

<https://etsin.fairdata.fi>

Fairdata-PAS

Fairdata-PAS

- Aineiston täytyy säilyä ymmärrettävänä ja käytettävänä
- yli henkilöiden, organisaatioiden ja teknologioiden muutosten.
 - → Aineisto on oltava itsensä selittävä:
sisältää tarpeellisen metatiedon ja dokumentaation.
 - → Aineisto on oltava vastaanotettaessa eheä ja määritysten mukainen.
 - → Aineistolla täytyy olla vastuutaho.
- Säilyttäminen on aktiivista toimintaa.

PAS: tekniset ja sisällölliset vaatimukset

- Aineistojen PAS-vastuu edellyttää **tiedostomuotoja**, joita voidaan ajatella säilytettävän.
- Aineistojen vastaanotto ja säilyttäminen edellyttää, että aineisto on **kuvailtu** ja **järjestetty** määritysten mukaisesti.
- Aineistojen **uudelleenkäytön** takia tulee olla taho, joka voi *pidemmällä aikavälillä kuin yksittäinen henkilö* tehdä aineistoa koskevia päätöksiä.
- Määrityksiä ja ohjeita: <http://digitalpreservation.fi/>
- **Nämä vaativat todennäköisesti työtä! Ja yhteistyötä Fairdata-PAS-asiantuntijoiden kanssa.**

Miten PASiin?

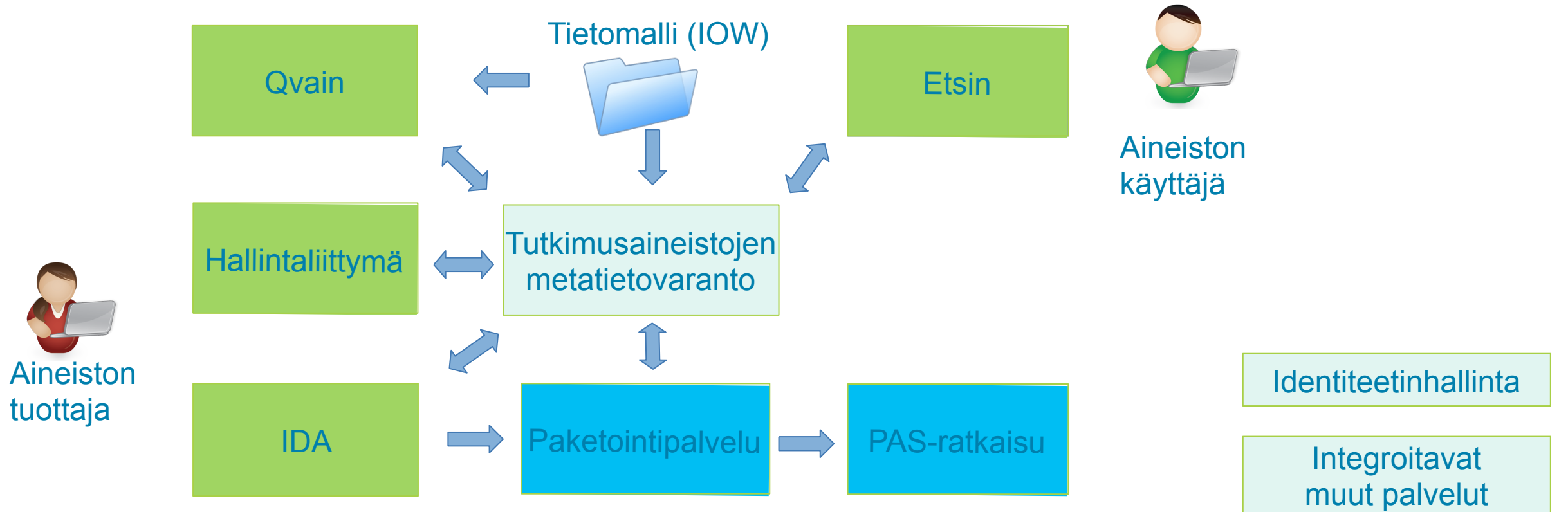
- Valintakriteerit
 - Kriteeri 1: Organisaatiolle merkittävä aineisto
 - Kriteeri 2: Kansallisesti merkittävä aineisto
- PAS-käyttöönottoprojektit nyt
 - Jyväskylän yliopisto, kiihdytinlaboratorio
”250-Nobeliumin hajoamisspektroskopia”
 - Oulun yliopisto, Sodankylän geofysiikan observatorio
Useita havaintoaineistoja, joita yhdistävät samat mittauspisteet
 - Helsingin yliopisto, SMEAR (Station for Measuring Ecosystem–Atmosphere Relations)
Aluksi tietty aikajakso.
- Fairdata-PAS paketoitipalvelu ja hallintaliittymä
 - <https://manage.fairdata.fi/>

Metax metatietovaranto

Metax metatietovaranto

- “Liima” Fairdata-palveluiden välillä
- Metadatta: Jäädetyt IDA-tiedostot, Qvaimessa kuvaillut aineistot, PASissa säilytettävät aineistot
- Pysyvien tunnisteiden luominen (URN, DOI), versiointi ja linkitykset
- Referenssidata
- Harvointilähde mm. Tutkimustietovarannolle
- Metax API (tulossa julkisesti saataville)
 - <https://wiki.eduuni.fi/display/CSCMETAX/API+documentation>

Metaxin keskeinen rooli

Kiitos!

- Demoja?
- Kysymyksiä?